

Kolektivní monografie K historii průmyslu, exaktních věd a techniky na Moravě a ve Slezsku I. Od konce 18. století do roku 1918 je sestavena z příspěvků jednadvaceti autorů – odborných a vědeckých pracovníků vysokých škol, vědeckých ústavů a muzeí z České a Slovenské republiky. Do problematiky čtenáře uvádějí dva shrnující příspěvky a dále je publikace rozdělena na tři bloky, z nichž jeden sleduje linii dokumentace vědy a techniky z pohledu muzejnictví, druhý se zabývá vybranými kapitolami z dějin exaktních věd a nejrozsáhlejší pak zahrnuje studie zabývající se obecně industrializací a vývojem techniky a průmyslu. Hlavním záměrem editorů bylo nechat vyniknout interdisciplinárnímu zaměření sledované problematiky na teritoriu Moravy a Slezska v období od konce 18. století až do konce první světové války s možnými časovými přesahy u těch příspěvků, které tento přístup vyžadovaly.

Klíčová slova:

Morava, Slezsko / 18.–20. století / průmysl / technika / věda / dokumentace vědy a techniky / muzejnictví / industrializace / technické školství / technický pokrok / průmyslová odvětví / doprava / metrologické systémy / historický vývoj / osobnosti, podnikatelé, živnostníci

A collective monograph The history of industry, exact sciences and technology in Moravia and Silesia I. From the end of the 18th century to 1918 is compiled from contributions of twenty-one authors – university researchers and scientists, institutes of science and Czech and Slovak museums. The issue is introduced to the readers by two summarizing articles and then the publication is divided into three parts. The first follows a line of science and technology documentation from the museums' point of view, the second deals with chosen chapters of exact sciences and the third, the most extensive part, includes studies dealing with industrialization and the technology and industry development. The main goal of the editors was to point out the interdisciplinary focus of the followed issue in Moravia and Silesia from the end of the 18th century to the end of the First World War with possible time overlaps at contributions which required this kind of approach.

Keywords:

Moravia, Silesia / 18th – 20th century / industry / technology / science / science and technology documentation / museum management / industrialization / technical education / technical progress / industrial branches / transportation / metrological systems / historical development / personalities, business people, proprietors

Autorský kolektiv:

Mgr. Pavel Bek / Mgr. Vladimír Březina, Ph.D. / Ing. Miroslav Břínek / Ing. Jiří Bureš, Ph.D. / Ing. Petr Cikrle, Ph.D. / doc. PhDr. František Čapka, CSc. / Mgr. Michal Černý / Veronika Daďová / Mgr. Pavla Dubská / Mgr. Helena Durnová, Ph.D. / Mgr. Veronika Chňupková / Ing. Petr Jadvišček / Mgr. Bc. Petr Juřák / Mgr. Jarmila Klímová / Ing. arch. Veronika Kvardová / PhDr. Jana Martínková / Mgr. Pavel Mašláň / PhDr. Petra Mertová, Ph.D. / Ing. Vlastimil Molčák / prof. PhDr. Milan Myška, DrSc. / Michal Plavec / doc. PhDr. Bohumír Smutný, Dr. / Mgr. Pavla Stöhrová / Mgr. Hynek Stříteský

Recenzovali:

doc. PhDr. Ludmila Nesládková, CSc. / prof. PhDr. Jaroslav Vaculík, CSc.

Vydalo Technické muzeum v Brně / Purkyňova 105, 612 00 Brno / www.technicalmuseum.cz

K vydání připravili: Mgr. Radek Slabotínský, Ph.D., Mgr. Pavla Stöhrová

Foto: Není-li uvedeno jinak, archiv autorů.

Jazykové korektury: Mgr. Alena Němcová

Anglický překlad: Lightpoint

Grafická příprava: Graficoon

Tisk: Reprocentrum Blansko

Distribuce: Technické muzeum v Brně, gilbertova@technicalmuseum.cz

OBSAH

// K HISTORII PRŮMYSLU, EXAKTNÍCH VĚD A TECHNIKY NA MORAVĚ A VE SLEZSKU I. //

- K HISTORII PRŮMYSLU NA MORAVĚ A VE SLEZSKU OD KONCE 18. STOLETÍ DO ROKU 1918 3
THE HISTORY OF INDUSTRY, EXACT SCIENCES AND TECHNOLOGY IN MORAVIA AND SILESIA FROM THE END OF THE 18th CENTURY TO 1918
FRANTIŠEK ČAPKA
- K HISTORII EXAKTNÍCH A PŘÍRODNÍCH VĚD NA MORAVĚ V 19. STOLETÍ 12
THE HISTORY OF EXACT AND NATURAL SCIENCES IN MORAVIA IN THE 19TH CENTURY
HELENA DURNOVÁ

// PRŮMYSL, TECHNIKA A JEJICH HISTORIE //

- INDUSTRIALIZACE JAKO REGIONÁLNÍ FENOMÉN? 17
INDUSTRIALIZATION AS A REGIONAL PHENOMENON?
MILAN MYŠKA
- VLIV ROZVOJE PRŮMYSLU A DOPRAVY V 19. A NA POČÁTKU 20. STOLETÍ NA VÝVOJ MALÝCH MĚST NA MORAVĚ 21
THE INFLUENCE OF THE INDUSTRY AND TRANSPORT DEVELOPMENT ON TOWNS IN MORAVIA IN THE 19TH CENTURY
AND THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY
PETR JUŘÁK
- HLUBINNÉ DOBÝVÁNÍ UHLÍ V OSTRAVSKO-KARVINSKÉM REVÍRU 28
DEEP MINING OF COAL IN THE OSTRAVA-KARVINÁ DISTRICT
VLASTIMIL MOLČÁK, PETR JADVIŠČOK
- VLIV PŘÍRODNÍCH PODMÍNEK NA ROZVOJ PRŮMYSLU VE VSETÍNĚ 32
THE INFLUENCE OF NATURAL CONDITIONS ON THE INDUSTRY DEVELOPMENT IN VSETÍN
PAVEL MAŠLÁŇ
- PŘEHLED PROBLEMATIKY FIREMNÍCH VEDUT A PRŮMYSL NA MORAVĚ A VE SLEZSKU 42
NA VEDUTÁCH FIREMNÍCH PAPIRŮ VE SBÍRCE KOPIÍ VEDUT MORAVSKÉHO ZEMSKÉHO ARCHIVU V BRNĚ
AN OVERVIEW OF THE ISSUE OF CORPORATE VEDUTE. INDUSTRY IN MORAVIA AND SILESIA ON VEDUTE
OF CORPORATE DOCUMENTS IN THE COLLECTION OF VEDUTE COPIES IN MORAVIAN PROVINCIAL ARCHIVES IN BRNO
BOHUMÍR SMUTNÝ
- BRNĚNSKÁ TOVÁRNA NA SUKNA ADOLF WEIBERGER A OSUDY JEJÍCH MAJITELŮ 50
ADOLF WEINBERGER CLOTH FACTORY IN BRNO AND LIFE STORIES OF ITS OWNERS
VLADIMÍR BŘEZINA
- VÝVOJ ŠUMPERSKÉHO TEXTILNICTVÍ NA PŘÍKLADU PODNIKATELSKÉ RODINY SEIDLŮ 54
THE DEVELOPMENT OF ŠUMPERK'S TEXTILE INDUSTRY ILLUSTRATED BY AN EXAMPLE OF SEIDL'S BUSINESS FAMILY
PAVLA DUBSKÁ

RODINA STEINBRECHEROVA A VÝVOJ TEXTILNÍ VÝROBY NEJEN V MORAVSKÉ TŘEBOVÉ THE STEINBRECHER FAMILY AND THE TEXTILE PRODUCTION DEVELOPMENT NOT ONLY IN MORAVSKÁ TŘEBOVÁ JANA MARTÍNKOVÁ	65
ŠLAČHTIC – PODNIKATEL FRANTIŠEK ŠTEFAN LOTRINSKÝ A NOBLEMAN – AN ENTREPRENEUR FRANCIS STEPHEN OF LORRAINE VERONIKA CHŇUPKOVÁ	73
ARCHITEKTONICKÝ VÝRAZ INDUSTRIÁLNÝCH STAVIEB Z KONCA 19. A ZAČIATKU 20. STOROČIA THE ARCHITECTURAL EXPRESSION OF INDUSTRIAL BUILDINGS AT THE TURN OF THE 19TH AND 20TH CENTURY VERONIKA KVARDOVÁ	77
Z HISTORIE HULÍNSKÝCH CUKROVARŮ THE HISTORY OF HULIN'S SUGAR FACTORIES VERONIKA DAĐOVÁ	83
FRANTIŠEK XAVER RIEPL A SEVERNÍ DRÁHA CÍSAŘE FERDINANDA FRANZ XAVER RIEPL AND THE EMPEROR FERDINAND NORTHERN RAILWAY PAVEL BEK	87
SVITAVY – POLIČKA – ŽDÁREC U SKUTČE. PROVOZ MÍSTNÍ DRÁHY NA ČESKOMORAVSKÉM POMEZÍ DO ROKU 1918 SVITAVY – POLIČKA – ŽDÁREC U SKUTČE. THE LOCAL RAILWAY OPERATION IN THE CZECH-MORAVIAN BORDERLAND TO 1918 HYNEK STŘÍTESKÝ	91
PRAVDA A MÝTY KOLEM ČINNOSTI PAULA HAENLEINA. NĚKOLIK POZNÁMEK KE STAVBĚ ŘIDITELNÉ VZDUCHOLODĚ A POKUSŮM O VZLET V BRNĚ VE DRUHÉ POLOVINĚ ROKU 1872 FACTS AND MYTHS ABOUT PAUL HAENLEIN ACTIVITIES. SEVERAL NOTES ABOUT THE CONSTRUCTION OF A DIRIGIBLE AIRSHIP AND TEST FLIGHTS IN BRNO IN THE SECOND HALF OF 1872. MICHAL PLAVEC, ING. MIROSLAV BŘÍNEK	99
// HISTORIE EXAKTNÍCH VĚD //	
ERNST MACH A JEHO PŘÍSPĚVEK K ATOMISMU, MECHANICE A TEORII RELATIVITY ERNST MACH AND HIS CONTRIBUTION TO ATOMISM, MECHANICS AND THE THEORY OF RELATIVITY MICHAL ČERNÝ	102
HMOTNÉ DOKLADY VÝVOJE MĚR A VAH NA MORAVĚ DO KONCE 19. STOLETÍ MATERIAL EVIDENCE OF WEIGHTS AND MEASURES IN MORAVIA TO THE END OF THE 19TH CENTURY PETR CIKRLE, JIŘÍ BUREŠ, DANA OLIVOVÁ	105
// MUZEUM, HISTORIE A VEŘEJNOST //	
ŠKOLNÍ OBRAZY K TECHNOLOGII JAKO DOKUMENT DOBY SCHOOL PICTURES OF TECHNOLOGY AS A DOCUMENT OF AN ERA JARMILA KLÍMOVÁ	122
MUZEJNÍ SBÍRKOVÉ PŘEDMĚTY JAKO DOKLADY TECHNOLOGICKÉ ÚROVNĚ TEXTILNÍ VÝROBY NA MORAVĚ DO ROKU 1918 MUSEUM COLLECTIBLES AS AN EVIDENCE OF THE TECHNOLOGICAL LEVEL OF TEXTILE PRODUCTION IN MORAVIA TO 1918 PETRA MERTO VÁ	130
VÝZKUM PRŮMYSLU, TECHNIKY A EXAKTNÍCH VĚD V TECHNICKÉM MUZEU V BRNĚ RESEARCH OF INDUSTRY, TECHNOLOGY AND EXACT SCIENCES IN THE TECHNICAL MUSEUM IN BRNO PAVLA STÖHROVÁ	144